

PEDAGOJİK FORMASYON EĞİTİMİ SERTİFİKA PROGRAMI KURSIYERLERİNİN ALGILADIĞI SOSYAL DESTEK VE BU DESTEĞİN KARDEŞ SAYISINA GÖRE İNCELENMESİ

Doç. Dr. Hüseyin Hüsnü BAHAR

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
hbbahar@gmail.com

Dr. Öğr. Üyesi Fethi KAYALAR

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İngiliz Dili Eğitimi Bölümü
fethikayalar@gmail.com

Prof. Dr. Recep POLAT

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen ve Teknoloji Eğitimi Bölümü
rpolat@erzincan.edu.tr

Öz

Araştırmanın amacı pedagojik formasyon programına kayıtlı olan öğrencilerde kardeş sayısının algılanan aile, arkadaş ve aile-arkadaş dışındaki özel bir kişiden algıladıkları sosyal desteği anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığını ve yordama düzeyini tespit etmektir. Veriler Türkiye'nin doğusunda bulunan bir üniversitenin pedagojik formasyon programına kayıtlı olan 189 kursiyerden elde edilmiştir. Kardeş sayısı ile ilgili veriler ise açık uçlu soru sorularak kursiyerlerden yazılı olarak alınmıştır. Algılanan sosyal destek ile ilgili verileri toplamak için Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır. Zimet ve arkadaşları (1990) tarafından geliştirilen ölçek Eker, Arkar ve Yıldız tarafından Türk diline uyarlanmış, uyarlanan ölçek aynı yazarlar tarafından 2001 yılında yeniden gözden geçirilmiştir. Araştırma sorularını cevaplamak için tek yönlü tekrarlı ölçümler için ANOVA ve adimsal regresyon analizi teknikleri kullanılmıştır. Sonuçlar kursiyerlerin en önemli sosyal destek kaynağının aile olduğunu, bunu arkadaş ve arkadaş dışındaki kişinin takip ettiği bulunmuştur. Ayrıca, kardeş sayısının aile ve arkadaş desteğinin anlamlı yordayıcıları olmadığını, ancak kardeş sayısının algılanan özel bir insan desteğinin negatif yordayıcısı olduğunu göstermiştir (R: .299, R²: .090; β Öİ: -.299, p < .001). Kardeş sayısı arttıkça özel bir insandan algılanan sosyal desteğin azaldığı tespit edilmiştir. Kardeş sayısı özel bir insandan algılanan sosyal desteğin % 9'unu açıklamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek, Aile Desteği, Arkadaş Desteği, Özel İnsan Desteği, Kardeş Sayısı.

INVESTIGATION OF SOCIAL SUPPORT THE TRAINEES ENROLLED IN THE PEDAGOGICAL FORMATION CERTIFICATE PROGRAM PERCEIVED IN TERMS OF THE NUMBER OF SIBLINGS

Abstract

The purpose of the study is to determine whether the number of siblings is a significant predictor of social support by a special person outside the perceived family, friends and family-friends, as well as to determine the level of perception in the students enrolled in the pedagogical formation program. We obtained the data from 189 trainees who were enrolled in a pedagogical formation program at a university in the east of Turkey. We got the number of siblings in writing from the trainees by asking open-ended questions. The Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS) was used to collect data on perceived social

support. The scale developed by Zimet et al. (1990) was adapted to Turkish language by Eker, Arkar and Yaldiz, and adapted scale was re-examined by the same authors in 2001. A stepwise regression analysis technique was used to answer the research question. The results of the analysis showed that the number of siblings was not a significant predictor of family and friends support but the number of siblings was a negative predictor of perceived special human support (R: .299, R2: .090, PI: -.299, p <.001). As the number of sisters increased, social support perceived from a special person decreased. The number of siblings accounts for 9% of social support perceived from a special person.

Keywords: Multi-Dimensional Perceived Social Support, Family Support, Friend Support, Special Person Support, Number of Siblings.

1. Giriş

Sosyal yaşamın vazgeçilmez unsurlarından birisi de sosyal etkileşimdir. Sosyal etkileşim sosyal yapının temelini oluşturmaktadır (Kongar, 2002). Aile, bireyin sosyal etkileşimde bulunduğu ilk sosyal kurum olduğu bilinmektedir. Çocukların ve gençlerin gelecek için donanımlı ve topluma katılımcı olmalarını sağlayan, bu değerleri öğreten ilk çevre ailesidir (Yavuz ve Özmete, 2012). Aile ve ailede yaşayan bireyler birbiri ile etkileşimde bulunmaktadır. Kalabalık ailelerde bu etkileşimin daha yoğun yaşanması beklenebilir. Aile büyüklüğünü etkileyen faktörlerden birisi de doğurganlıktır. Doğurganlığın sebepleri ve sonuçları oldukça karmaşık ve geniş bir yelpazededir. Doğurganlık tercihi ekonomik, sosyal ve kültürel pek çok gelişmeden dolayı ve doğrudan etkilenmektedir (Türkiye Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı [TASPB], 2013, 56). Bir kadının doğurganlığını kontrol altına alması kadının statüsü, eğitim düzeyi ve sahip olduğu çocuk sayısı ile yakından ilişkili görülmektedir (Riyami, Afifi, Marbry (2004). Anne – babanın eğitim düzeyi ile çocuk sayısı arasında bir ilişki olduğu, ebeveynlerin eğitim ve kültür düzeyi yükseldikçe çocukların geleceği konusunda daha gerçekçi yaklaşımlar ortaya koydukları ve çocuk sayısını sınırladıkları ifade edilmektedir (Kıncal, 1999, s. 13). Yaklaşık otuz bin üniversite öğrencisinin katıldığı bir çalışmada (Gelbal, 2008), anne eğitim düzeyi ile kardeş sayısı arasında negatif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Aile büyüklüğü ve doğurganlık düştükçe kadınların işgücüne katılma oranları da artmaktadır (TASPB, 2013). Ailenin yapısı ve ailedeki birey sayısının yanı sıra, ailenin etkileşimde bulunduğu sosyo-kültürel çevre, ailedeki bireyler için bir destek kaynağı olmanın yanı sıra bir sıkıntı kaynağı da olabilir (Yıldırım, 2006). Aile-ergen çatışması ile ilgili bazı araştırmalar (Shek, 2002; Moed & others, 2015; Weymouth, Buehler, Zhou & Henson 2016), ailenin çoğu zaman bireylerin mutsuzluğunun kaynağı olduğunu ve bireylere ciddi zararlar verebildiğini de göstermektedir. Aile ve yakın çevrelerinden daha fazla sosyal destek aldığını algılayan gençler, fiziksel ve psikolojik sağlık sorunlarını daha az yaşamaktadırlar (Elmacı, 2006). Aile desteği alabilen genç birey kendisini değerli ve yeterli hissetmekte; sosyal yaşamda karşılaştığı güçlüklerle daha kolay başa

çıkabilmektedir. Türkiye’de orta ergenlik dönemindeki gençler ile yapılan bir çalışma, Türk gençleri için ailenin sorunlarla başa çıkmada birincil kaynak olarak görüldüğünü göstermektedir (Öngen, 2002).

Sosyal destek bireyin kendisi ve yakın çevresinin oluşturduğu sosyal ağın birey tarafından yeterince destekleyici bulunup bulunmadığı konusunda bireyin algısıdır (Sorias, 1992). Diğer bir görüşe göre sosyal destek, birinin diğerine yardım edip onun mutluluğunu arttırdığı kişilerarası stres azaltıcı bir kaynaktır (Wallace, 2005, 514). Kişinin güvenilebileceği ilişkiler yoluyla sosyal kaynaklardan yararlanabilme derecesi de sosyal destek olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 2010). Sosyal destek; stres verici veya zorlayıcı bir durumda bireye yakınları, aile üyeleri, akrabaları, arkadaşları ve toplumsal ilişkiler tarafından sağlanan maddi ve manevi yardım, destek olarak tanımlanabilir. Algılanan sosyal destek ise sosyal destek işlevlerinin yeterli olup olmadığı konusunda kişinin kendi yargısıdır (Ünal ve Şahin, 2013). Kişinin çevresinden elde ettiği sosyal ve psikolojik destek, sosyal destek olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım, 1997). Sosyal destek günlük yaşamda karşılaşılan zorluklara karşı bir başa çıkma stratejisi olarak hizmet etmektedir (Cohen, 1998; Cohen, 2004). Kişinin sürekli olarak etkileşimde bulunduğu sosyal çevre ve bu çevrede bulunan aile, arkadaş ve diğer kişilerden sağladığı sosyal destek bireyi olumlu yönde destekleyebileceği gibi, bu destekten mahrum kalmak da bireyi olumsuz yönde etkileyebilir. Sosyal desteğin bireyi olumsuz koşullarda bir tampon etkisi göstererek koruma etkisinin olduğu ifade edilmektedir (Lin, Thompson ve Kaslow, 2009).

Üniversitede öğrenim gören gençlerle yapılan bir çalışmada aile ve arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin gençlerdeki sürekli kaygı ve depresyon düzeylerini azalttığı bulunmuştur (Eldeleklioğlu, 2006). Demirtaş’ın (2007) ilköğretim sekizinci sınıf öğrencileri ile ilgili olarak yaptığı bir çalışmada kardeş sayısı ile aile, arkadaş ve öğretmenden algılanan sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Dülger’in (2009) yaptığı çalışmada, algılanan sosyal desteğin anne - babanın eğitim düzeyine ve ailenin gelir düzeyine göre farklılaşmadığı, ancak kardeş sayısına göre farklılaştığı bulunmuştur. Elbir’in (2000) ortaöğretim öğrencileri ile ilgili olarak yaptığı çalışmada, kardeş sayısı arttıkça algılanan sosyal desteğin düştüğü tespit edilmiştir. Elbir (2000), araştırma sonucunda kardeş sayısı arttıkça da algılanan desteğin düştüğünü bulmuştur. Bayram (1999) araştırmasında tek çocukların en yüksek düzeyde aile desteğine sahip olduğunu, ortanca çocukların ise en düşük düzeyde aile desteğine sahip olduğunu bulmuştur. Şencan’ın (2009) çalışmasında iki kardeş olan öğrencilerin ailelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyleri dört ya da daha fazla kardeş olanlardan yüksek bulunmuştur. Kahrıman ve Polat (2003), araştırmalarında

adölesanların kardeş sayılarına göre aileden algılanan sosyal destek puan ortalamalarının 2 kardeşi olanlarda en yüksek, arkadaş puan ortalamalarının ise 3 kardeşi olanlarda en yüksek olduğunu bildirmişlerdir. Yapılan başka bir çalışmada (Kozaklı, 2006) kardeş sayısının sosyal destek düzeyi üzerinde etkili olmadığı bildirilmiştir. Kılınç (2005), çalışmasında literatürde kardeş sayısı çok olan öğrencilerin yalnızlık düzeylerinin az kardeşlilerden daha yüksek olduğunu, bazı araştırmalarda ise kardeş sayısının yalnızlık düzeyi üzerinde etkisinin olmadığını belirtildiğini ifade etmiştir. Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelendiği bir çalışmada (Yılmaz, Yılmaz, Karaca 2008), kardeş sayısı ile yalnızlık düzeyi arasında anlamlı ilişki saptanmamasına karşın, algılanan sosyal destek düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiş, 1-2 kardeşe sahip olanların algıladığı sosyal destek düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Ateş'in (2012) ortaöğretim öğrencilerinin sosyal destek algıları ile ilgili çalışmada kardeş sayısı arttıkça aileden algılanan sosyal destek algısının azaldığı tespit edilmiştir. Şahin'in (2016) çalışmasında arkadaşta algılanan sosyal destek puanı ile kardeş sayısı arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiş, ancak aile ve öğretmenden algılanan destek puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Okanlı'nın (1999) hemşirelik okulu öğrencileriyle yaptığı çalışmasında, öğrencilerin ailelerinden algıladıkları sosyal destek düzeyinin kardeş sayısına göre farklılaştığı bulunmuştur. Aynı çalışmada, öğrencilerin aile ve arkadaşlarından algıladıkları sosyal destek düzeyleri düştükçe anksiyete düzeylerinin yükseldiği bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin sosyal destek düzeyleri ile ilgili olarak yapılan bir çalışmada (Yılmaz, Yılmaz ve Karaca, 2008), bir ve iki kardeşe sahip olanların algıladığı sosyal destek düzeyi daha yüksek bulunmuştur. Çakır (1993), tarafından yapılan çalışmada, kardeş sayısı ve doğum sırasının çekirdek ailelerde algılanan sosyal desteği etkilediği, fakat geniş ailelerde etkili olmadığı bulunmuştur. 12-24 ve 18- 22 yaşlarında en fazla desteğin aileden algılandığı görülmüştür. Ortaöğretim öğrencileri ile ilgili olarak yapılan bir araştırmada (Kapıkıran ve Özgüngör, 2009) algılanan aile sosyal desteği ve kardeş sayısının akademik başarının da anlamlı yordayıcıları olduğu tespit edilmiştir. Yapılan bir araştırmada (Duyan, Duyan, Çiftçi, Sevin, Erbay ve İkizoğlu, 2008) kardeş sayısı arttıkça yalnızlık puanının da arttığı gözlenmiştir. Kardeşi çok olan gencin kendisini yalnız hissetmesinde, ailenin diğer çocuklarla da ilgilenmekten gençle ilgilenmek için yeterli zaman ayırmaması ya da ayıramaması etkili olabilir.

Ailenin yanı sıra arkadaş çevresi de genç bireyin temel sosyal destek çevresi olarak kabul edilmekte, gencin cinsiyetine ve sosyoekonomik düzeyine bağlı olarak yakın çevresi ile kurduğu

ilişkilerde farklılıklar olduğu ifade edilmektedir (Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA], 2004). Arkadaşlık ilişkileri özellikle ergenlik döneminde daha da önem kazanmaktadır.

Sosyal desteğin, bireyin ruhsal ve fiziksel sağlık ile olumlu bir ilişkiye sahip olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Kahriman ve Polat, 2003; Yıldırım, 2006; Duyan ve ark., 2008). Bireyin sosyal desteği temin edebileceği en önemli kaynak bireyin sosyal çevresidir. Bireyin ailesi ve arkadaş çevresi bu kapsamda önemlidir. Ailenin çeşitli özellikleri, bireyin algıladığı sosyal desteği etkileyebilir. Örneğin, kalabalık ailede yaşça yakın olan kardeşler bireyin aynı zamanda arkadaş ihtiyacını ikame edebilir. Ailenin kalabalık olması, ebeveynlerin çocukları ile daha az ilgilenmesi sonucunu da ortaya çıkarabilir. Bu çalışma farklı büyüklükteki ailelerden gelen pedagojik formasyon programına kayıtlı olan kursiyerlerin en önemli sosyal destek kaynaklarını ve kardeş sayısının bu destek düzeyine etkisini belirlemek bakımından önemlidir. Yapılan bu çalışma, algılanan sosyal destek kaynakları bakımından aile, arkadaş ve özel insan ile, araştırmanın yapıldığı grup bakımından pedagojik formasyon programına kayıtlı olan ve araştırma verilerinin toplandığı kursiyerler ile sınırlıdır.

Araştırmanın amacı aile büyüklüğünün, pedagojik formasyon eğitimi sertifika programı kursiyerlerinin aile, arkadaş ve özel bir kişiden algıladığı sosyal desteği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir. Bu amaçları aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına kayıtlı olan kursiyerlerin aile, arkadaş ve aile-arkadaş dışındaki özel bir kişiden algıladığı sosyal destek puan ortalamaları arasında anlamlı fark var mıdır?

2. Pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına kayıtlı olan kursiyerlerin kardeş sayısı kursiyerlerin aile, arkadaş ve aile-arkadaş dışındaki özel bir kişiden algıladıkları sosyal desteğin anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

2. Yöntem

Araştırmanın verileri Türkiye'nin doğusunda bulunan bir üniversitenin pedagojik formasyon programına kayıtlı olan 173 kursiyerden elde edilmiştir. Başlangıçta 189 kursiyerden elde edilen sosyal destek puanları "Z" puanına dönüştürülmüş, "Z" puanı -2.15'ten küçük ve 2.15'ten büyük olan puanlar uç değerler içermesi sebebi ile çalışmaya dahil edilmemiştir.

Tablo 1. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Erkek	67	38,73
Kadın	106	61,27
Toplam	173	100,0

Algılanan sosyal destek düzeyini belirlemek için aile desteği, arkadaş desteği ve özel bir insan desteği olmak üzere üç farklı kaynaktan alınan sosyal desteğin yeterliliğini öznel olarak değerlendiren 12 maddelik Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği kullanılmıştır. Orijinal ölçek (Zimet, Powell, Farley, Werkman and Berkoff, 1990) Eker, Arkar ve Yıldız (2001) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır.

Uygulanan ölçeğin bölüm ve alt bölümleri için bu çalışmada belirlenen güvenilirlik katsayıları Tablo 2'de gösterilmiştir. Ölçeğin tamamına ilişkin güvenilirlik katsayısı .83 bulunurken, aile desteği alt boyutu için .77, özel insan desteği alt boyutu için .93, arkadaş desteği alt boyutu için .85 bulunmuştur. Bulunan bu katsayılar uygulanan ölçeğin yeterince güvenilir olduğunu ve verilerin çalışma amacına yönelik olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

Tablo 2. ÇBASDÖ alt boyutlarının iç tutarlık katsayıları (N: 173)

Boyutlar	Madde sayısı	Cronbach's Alpha
Aile desteği	4	,77
Özel insan desteği	4	,93
Arkadaş desteği	4	,85
Algılanan sosyal destek toplamı	12	,83

Birinci araştırma sorusunu cevaplamak için ilişkili ölçümler için tek yönlü ANOVA testi, ikinci araştırma sorusunu cevaplamak için basit doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır.

3. Bulgular

Çalışma grubunun bağımlı ve bağımsız değişken ölçümlerine ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 3'te verilmiştir. Katılımcıların kardeş sayısının sıfır ile 15 arasında değiştiği, kardeş sayı ortalamasının 4.7 olduğu bulunmuştur.

Algılanan sosyal destek kaynakları bakımından katılımcıların en yüksek düzeyde aileden destek aldığı, bunu arkadaş desteğinin takip ettiği ve özel insan desteğinin bu üç kaynak arasında en düşük ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların aile, arkadaş ve aile-arkadaş dışında özel bir insandan algıladığı sosyal destek düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü ilişkili ölçümler için ANOVA testi yapılmıştır.

Tablo 3. Değişkenlere ilişkin betimleyici istatistikler

Değişkenler	N	En düşük	En yüksek	\bar{X}	Ss
Kardeş Sayısı	173	0	15	4,70	2,49
Aile	173	6	28	24,66	4,05
Özel İnsan	173	4	28	20,21	8,30
Arkadaş	173	4	28	22,70	5,31

Katılımcıların algıladığı sosyal destek puanları arasında anlamlı fark bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü tekrarlı ölçümler için ANOVA testi yapılmış ve test sonuçları Tablo 4'te gösterilmiştir. Küresellik varsayımı sağlanamadığı için (Mauchly = .755, $p < .01$), Greenhouse-Geisser ölçümleri esas alınmıştır. Test sonuçları farklı kaynaklardan algılanan sosyal destek ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Greenhouse-Geisser = $F = 28.733$, $p < .01$, $\eta^2 = .143$).

Tablo 4. Tek yönlü tekrarlı ölçümler için varyans analizi (ANOVA)

Varyansın kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	p	Kısmi η^2	Bonferoni
Bireylerarası Ölçüm (Greenhouse-Geisser)	9233,449	172	53,683				1-2,
Hata	1717,114	1,606	1068,955	28,733	,000*	,143	1-3,
Toplam	10278,886	276,292	37,203				2-3
	21229,45	449,898					
* $p < .01$	1. Aile desteği		2. Özel insan desteği			3. Arkadaş desteği	

Algılanan sosyal destek kaynakları arasındaki farkı belirlemek üzere Benferoni testi yapılmış, her üç sosyal destek puan ortalaması arasındaki farkın anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların sosyal destek algısının en yüksek olduğu kaynağın aile olduğu, bunu arkadaş kaynağının takip ettiği, son kaynağın ise aile-arkadaş dışındaki özel bir insan desteği olduğu anlaşılmıştır. Algılanan sosyal destek puan ortalamaları aile desteği için 24.66, özel insan desteği için 20.21, arkadaş desteği için 22.70 bulunmuştur. Algılanan aile destek puanının en yüksek, algılanan özel insan desteğinin ise algılanan aile ve arkadaş desteği puan ortalamasından daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Kardeş sayısının aile, arkadaş ve aile-arkadaş dışındaki özel bir kişiden algılanan sosyal desteğin anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığını tespit etmek amacıyla basit doğrusal regresyon analizleri yapılmıştır.

Tablo 5. Kardeş sayısının algılanan aile desteğini yordamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Model	B	S. Hata	β	t	p	Partial	Part
1. (Sabit)	25,817	,652		39,598	,000**		
Kardeş Sayısı	-,246	,123	-,152	-2,009	,046*	-,152	-,152
	$R^2 = .023$	$F_{1,172} = 4.038$	$p < .05$		* $p < .05$	** $p < .01$	

Kardeş sayısının algılanan aile desteğinin anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığına ilişkin yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir. Kardeş sayısı ile algılanan aile desteği arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu ($\beta = -.152$) görülmektedir. Regresyon analizi sonuçları kardeş sayısının algılanan aile desteğinin negatif yordayıcısı

olduğunu, ancak yordama oranının çok düşük düzeyde olduğunu göstermektedir ($R = .152$, $R^2 = .023$, $p < .05$). Kardeş sayısı algılanan aile desteğine ilişkin puanının % 2.3'ünü açıklamaktadır.

Tablo 6. Kardeş sayısının algılanan arkadaş desteğini yordamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Model	B	S. Hata	β	t	p	Partial	Part
1. (Sabit)	24,792	,847		29,272	,000**		
Kardeş Sayısı	-,445	,159	-,209	-2,796	,006**	-,209	-,209
R = .209	$R^2 = .044$	$F_{1-172} = 7.815$, $p < .01$			** $p < .01$		

Kardeş sayısının algılanan arkadaş desteğinin anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığına ilişkin yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 6'te verilmiştir. Kardeş sayısı algılanan arkadaş desteğinin negatif yönlü yordayıcısı olduğu ($\beta = -.209$) tespit edilmiştir. Kardeş sayısı algılanan arkadaş desteğininin % 4.4'ünü açıklamaktadır ($R = .209$, $R^2 = .044$, $p < .01$). Kardeş sayısı arttıkça algılanan arkadaş desteğinin de azaldığı, ancak bu azalma oranının düşük bir oranda olduğu görülmüştür.

Tablo 7. Kardeş sayısının aile-arkadaş dışındaki özel bir kişiden algılanan sosyal desteği yordamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları

Model	B	S. Hata	β	t	p	Partial	Part
1. (Sabit)	25,780	1,264		20,402	,000**		
Kardeş Sayısı	-1,185	,238	-,356	-4,984	,000**	-,356	-,356
R = .356	$R^2 = .127$	$F_{1-172} = 24.843$, $p < .01$			** $p < .01$		

Kardeş sayısının aile-arkadaş dışındaki özel bir kişiden algılanan sosyal desteği yordamasına ilişkin basit doğrusal regresyon analizi sonuçları Tablo 7'te verilmiştir. Aile ve arkadaş desteğinde olduğu gibi, kardeş sayısı ile aile-arkadaş dışında özel bir kişiden algılanan sosyal destek arasında negatif yönlü bir bağlantının olduğu bulunmuştur ($\beta = -.356$). Basit doğrusal regresyon analizi sonuçları kardeş sayısının, aile-arkadaş dışında özel bir kişiden algılanan sosyal destek puanlarının negatif yordayıcısı olduğunu ve özel kişiden algılanan sosyal destek puanlarının % 12.7'sini kardeş sayısınının açıkladığı anlaşılmaktadır ($R = .356$, $R^2 = .127$, $p < .01$).

4. Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına kayıtlı olan kursiyerlerin aile, arkadaş ve aile-arkadaş dışındaki özel bir kişiden algıladığı sosyal destek puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Kursiyerlerin üç önemli sosyal destek kaynağı içinde aileyi en büyük sosyal destek kaynağı olarak algıladıkları, diğerlerini de

arkadaş ve aile-arkadaş dışındaki özel bir kişiden algılanan sosyal destek şeklinde belirttikleri saptanmıştır. Ulaşılan bu sonuç Yılmaz, Yılmaz ve Karaca'nın (2008) çalışmasında elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Kahriman ve Polat'ın çalışmasında (2003), adölesanlarda aileden algılanan sosyal desteğin arkadaşlardan algılanan sosyal destekten daha yüksek bulunmuştur. Aile birey için bir mutluluk kaynağı olmanın yanı sıra mutsuzluk kaynağı da olabilir (Shek, 2002; Yavuz ve Özmete, 2012; Moed & others, 2015; Weymouth, Buehler, Zhou & Henson 2016). Kursiyerlere sosyal destek sağlamak suretiyle ailenin bireye olumlu katkı sağlama boyutunun daha baskın olduğu söylenebilir. Bu olumlu etkiyi arkadaş ve özel kişi desteği için de söylemek mümkündür.

Araştırma sonucuna göre, kardeş sayısı pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına kayıtlı olan kursiyerlerin aile, arkadaş ve aile-arkadaş dışındaki özel bir kişiden algıladığı sosyal destek puanlarının negatif yönlü anlamlı yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Kardeş sayısının her üç değişkeni de negatif yönde yordadığı tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile pedagojik formasyon eğitimi sertifika programına kayıtlı olan kursiyerlerde kardeş sayısı algılanan aile, algılanan arkadaş desteğinin yanı sıra aile-arkadaş dışında özel bir kişiden algılanan sosyal destek puanlarının da negatif yönlü anlamlı yordayıcısıdır. Genel olarak kardeş sayısı azaldıkça çalışma grubundaki bireylerin algıladığı aile, arkadaş ve özel insan desteğinin güçlendiği, ancak kardeş sayısı arttıkça algılanan aile, arkadaş ve özel insan desteğinin de azaldığı söylenebilir. Bulunan bu sonuç benzer bazı araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Ateş, 2012; Dülger, 2009; Elbir, 2000; Şencan, 2009; Okanlı, 1999). Diğer taraftan elde edilen sonuç Çakır'ın (1993) kardeş sayısının çekirdek ailede algılanan sosyal desteği etkilediğine ilişkin bulgusu ile benzerlik gösterirken, geniş ailelerde algılanan sosyal desteği etkilemediğine ilişkin bulgudan farklı olduğu saptanmıştır Bunun yansısı ilgili literatürde farklı araştırma bulgularına da rastlamak mümkündür (Demirtaş, 2007; Yılmaz, Yılmaz ve Karaca, 2008; Şahin, 2011; Şahin, 2016). Özel insan desteği ailenin sosyo – ekonomik nitelikleri ile de ilgili olarak düşünülebilir. Çalışma grubunun bulunduğu kültürde yapılan araştırmalar (Kıncal, 1999; Gelbal, 2008; TASP, 2013), sosyo – ekonomik düzeyi düşük olan çevrelerde doğurganlık oranının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Üst sosyo ekonomik çevrelerin özel insan desteği sağlama konusunda daha avantajlı bir konumda bulunması, kursiyerlerin özel insan desteğini daha yüksek düzeyde bulmalarının bir sebebi olarak görülebilir. Sosyal bir varlık olan insan için en önemli sosyal destek kaynağı ailedir (Traş ve Arslan, 2013). Ailedeki çocuk sayısının fazla olması ve gelir düşüklüğü çocukları kaçınılmaz bir şekilde iş yaşamına girmeye zorlamaktadır (Özbaş, 2010). Ailedeki çocuk sayısının artışı, aile imkanlarının daha çok kişi tarafından paylaşılacağı anlamına gelmektedir. Ailenin mevcut maddi ve manevi potansiyelinin çok çocuk tarafından paylaşılması,

algılanan desteğin ailenin kalabalıklaşmasına paralel olarak azalması şeklinde yorumlanabilir. Kardeşlerin yaşça yakın olması, kardeşlerin arkadaş ihtiyacını da karşılamaya katkı sağlayabilir. Bu sebeple, yaşça yakın kardeş veya kardeşlerin olması bireyin arkadaş edinme ihtiyacını azalabilir. Bu ise daha çok kardeşi olanların daha çok arkadaş edinme ve özel kişi arama motivasyonunu, dolayısıyla bu kişilerden algılayacağı sosyal desteğin de azalması şeklinde sonuçlanmış olabilir. Yine de bu hususların araştırılması ayrı bir çalışma konusu yapılabilir.

Üniversite öğrencilerinin veya diğer gençlik gruplarının sosyal destek kaynaklarını belirlemeye yönelik olarak farklı demografik değişkenlerin dikkate alındığı çalışmalar yapılabilir. Bu tür araştırma sonuçları çeşitli gençlik gruplarının sosyal destek ihtiyaçlarının belirlenmesine ve bu gruplar için sosyal destek programlarının geliştirilmesine katkı sağlayabilir. Ailedeki kardeş sayısının artması ile birlikte algılanan aile, arkadaş ve özel insan desteğinin de nispeten azaldığı tespit edilmişti. Özellikle kalabalık ailelerden gelen gençlik grupları için sosyal destek ortamlarının oluşturulması önerilir.

Kaynakça

- Ateş, B. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinin sosyal destek algılarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 30(3), 1-16.
- Bayram, D. (1999). *Bir Grup Gençte Ruhsal Belirti İle Sosyal Destek İlişkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cohen, S. (1998). Psychosocial models of the role of social support in the etiology of physical disease. *Health Psychology*, 7(3), 269-297.
- Cohen, S. (2004). Social relationships and health. *American Psychologist*, 59(8), 676-684.
- Çakır, H. Y. (1993). 12-22 Yas Grubundaki Gençlerde Çok Yönlü Algılanan Sosyal Destek Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Araştırması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirtaş, A. S. (2007). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin algılanan sosyal destek ve yalnızlık düzeyleri ile stresle başa çıkma düzeyleri arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Rehberlik ve Psikoloji Danışmanlık ABD Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara*.
- Duyan, V., Duyan, G. Ç., Çifti, E. G., Sevin, Ç., Erbay, E., & İkizoğlu, M. (2008). Lisede okuyan öğrencilerin yalnızlık durumlarına etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 33(150).
- Dülger, Ö. (2009). Ergenlerde Algılanan Sosyal Destek ile Karar Verme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Eker, D., Arkar, H. ve Yıldız, H. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı geçerlik ve güvenilirliği, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12 (1), 17-25.
- Elbir, N. (2000). Lise I.Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eldeleklioğlu, J. (2006), "Üniversite Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek ile Depresyon ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6 (3), s. 727-752.
- Elmacı, F. (2006), "The Role of Social Support on Depression and Adjustment Levels of Adolescents Having Broken and Unbroken Families", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6 (2), pp. 421-431.
- Gelbal, S. (2008). Sekizinci sınıf öğrencilerinin sosyoekonomik özelliklerinin Türkçe başarıları üzerinde etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 1-13.
- Kahrıman, İ., & Polat, S. (2003). *Adölesanlarda aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişki*. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 6(2), 13-24.
- Kapıkıran, Ş., & Özgüngör, S. (2009). Ergenlerin sosyal destek düzeylerinin akademik başarı ve güdülenme düzeyi ile ilişkileri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 16(1), 21-30.
- Kılınç H. (2005). *Ergenlerin yalnızlık düzeyleri ve kişiler arası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

- Kıncal, R. Y. (1999). *Ailenin Eğitimsel Fonksiyonları*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayını.
- Kongar, E. (2002). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kozaklı H. (2006). *Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.
- Lin, J., Thompson, M. P. & Kaslow, N. J. (2009). The mediating role of social support in the community environment psychological distress link among low-income African American women. *Journal Of Community Psychology*, 37 (4), 459-470
- Moed, A., Gershoff, E. T., Eisenberg, N., Hofer, C., Losoya, S., Spinrad, T. L., & Liew, J. (2015). Parent-adolescent conflict as sequences of reciprocal negative emotion: Links with conflict resolution and adolescents' behavior problems. *Journal of youth and adolescence*, 44(8), 1607-1622.
- Okanlı, A. (1999). Hemşirelik Öğrencilerinin Aile Ve Arkadaşlarından Algıladıkları Sosyal Destek İle Anksiyete Düzeyi Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
- Öngen, D. (2002), "Ergenlerde Sorunlarla Başa Çıkma Davranışı", *Eğitim ve Bilim*, 27 (125), s. 54-61.
- Özbaş, M. (2010). İlköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenleri. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 32-44.
- Riyami AA, Afifi M, Mabry RM. (2004). Women's autonomy, education and employment in Oman and their influence on contraceptive use. *Reprod Health Matters*. 12(23):144-154.
- Shek, D. (2002), "Parenting Characteristics and Parent-Adolescent Conflict: A Longitudinal Study in the Chinese Culture", *Journal of Family Issues*, 23 (2), pp. 189-208.
- Sorias, O. (1992). Hasta ve sağlıklı öğrencilerde yaşam stresi sosyal destek ve ruhsal hastalık ilişkisinin incelenmesi, *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Seminer Dergisi*, 9, 33-49.
- Şahin, G. N. (2011). *Üniversite öğrencilerinin kendini açma, öznel iyi oluş ve algıladıkları sosyal destek düzeylerinin karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şahin, L. (2016). Seyrantepe ortaokulu öğrencilerinin algılanan sosyal destek düzeyleri ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şencan, B. (2009). Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyi İle Sosyal Yetkinlik Beklentisi Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Traş, Z. ve Arslan, E. (2013). Ergenlerde sosyal yetkinliğin, algılanan sosyal destek açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 12(4), 1133-1140.
- Türkiye Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı [TASPB], (2013). *Türkiye'de Doğurganlık Oranlarının Düşmesi, Potansiyel Etkiler ve Sosyal Politika Önerileri*, Ankara: Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Türkiye Bilimler Akademisi [TÜBA] (2004). Ergen ve Ruhsal Sorunları Durum Saptama Çalışması, Türkiye Bilimler Akademisi Raporları, TÜBA-UNFPA Nüfus ve Kalkınma Stratejileri Alt Programı, Ankara.
- Ünal, A. Ö., & Şahin, M. (2013). Lise öğrencilerinin yaşam doyumlarının bazı değişkenlere göre yordanması. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 2(3), 46-63.
- Wallace, J. E. (2005). Job Stress, Depression and Work-to-Family Conflict: A Test of the Strain and Buffer Hypotheses. *Industrial Relations*, 60(3), 510-539.
- Weymouth, B. B., Buehler, C., Zhou, N., & Henson, R. A. (2016). A meta-analysis of parent-adolescent conflict: Disagreement, hostility, and youth maladjustment. *Journal of Family Theory & Review*, 8(1), 95-112.
- Yavuz, S., & Özmete, E. (2012). Türkiye'de genç bireyler ve ebeveynleri arasında yaşanan sorunların "aile yapısı araştırması" sonuçlarına göre değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(29), 9-27.
- Yıldırım, İ. (1997). Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi güvenilirliği ve geçerliği, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 81-87.
- Yıldırım, İ. (2006). Akademik başarının yordayıcısı olarak gündelik sıkıntılar ve sosyal destek, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 258-267.
- Yıldırım, İ. (2010). Anne baba desteği ve başarı. İkinci baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, E., Yılmaz, E., & Karaca, F. (2008). *Üniversite öğrencilerinin sosyal destek ve yalnızlık düzeylerinin incelenmesi*. *Genel Tip Dergisi*, 18(2), 71-79.
- Zimet, G. D., Powell, S. S., Farley, G. K., Werkman, S., & Berkoff, K. A. (1990). Psychometric characteristics of the multidimensional scale of perceived social support. *Journal of personality assessment*, 55(3-4), 610-617.